

חסד ואמת

פרשת חיי שרה

עורך: חיים שרעבני

03-7516398

גיליון מספר 636

www.ToratHesed.com

א. "וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף... אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקֶל כֶּסֶף עִבְרַי לְסַחֵר"

עפרון חובב הממון. בפרק-כג בו מובא סיפור רכישת מערת המכפלה, מוזכר שמו של עפרון בעל אותה אחוזה שבע פעמים, מתוכן שש פעמים בהן מובא שמו בכתיב מלא "עפרון". 'בעל הטורים' בשנינותו ובעינו החדה מוצא, כי בפסוק בו נסתיימה העיסקה ובוצע התשלום, נאמר: "וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאָזְנֵי בְנֵי-חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקֶל כֶּסֶף עִבְרַי לְסַחֵר" (כג, טז), ושם עפרון מובא הפעם בכתיב חסר "עפרן" העולה בגימטריא 400 כמספר השקלים שקיבל על פי דרישתו. לפי בעלי המדרש היה המחיר גם מופקע ביותר, בהתחשב בעובדה כי לפי שערי אותם ימים, גורן אַרְנָנָה היבوسی נמכר לדויד-המלך לצורך בניית המזבח בחמישים שקלים בלבד (שמואל ב, כד)

ב. "וַאֲשִׁיבֶינָךְ בְּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ"

בעקבות המדרש עומד רש"י על כך, שאברהם בהזכירו לאליעזר את פרשת חיי שהחלה ביציאה מאור-כשדים ומחרן, מכתיר את ה' בתואר "אלהי השמים" (כד, ז), ואילו בהטילו על אליעזר את תפקיד שידוכי יצחק, דבר המתחסס להווה ולא לעבר, הריהו מכתיר את ה' בתואר "אלהי השמים ואלהי הארץ" (כד, ג), וכך אומר רש"י: "ולא אמר 'ואלהי הארץ', ולמעלה אמר: "וַאֲשִׁיבֶינָךְ בְּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ", אמר לו: עכשיו הוא אלוהי-השמים ואלוהי-הארץ שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כאשר לקחני מבית אבי היה הוא אלוהי-השמים ולא אלוהי-הארץ; שלא היו באי העולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ. משמע דברים אלה בא ללמדנו, כי רק לאחר מפעלו של אברהם-אבינו בהפצת שם ה' בקרב הבריות, נעשה השם-יתברך כביכול גם "אלוהי הארץ". 'חזקוני' המביא את דברי רש"י מוסיף על כך הערה מעניינת מאוד: 'ומטעם זה ליכא (כלומר אין) מלכות בברכה הראשונה של 'תפילת שמונה-עשרה', דלא שייך לומר 'אלוהינו מלך העולם אלוהי אברהם' שהרי בפרק שהתחיל להיות אלוהי אברהם, לא היה עדיין מלך על כל העולם'. כלומר, בדרך כלל הניסוח בברכות שנוהגים לברך הוא: 'ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם', אולם הברכה הראשונה ב'תפילת שמונה-עשרה' שהיא ברכת 'מגן אברהם', אין בה מלכות, והיא מנוסחת בצורה המקוצרת: 'ברוך אתה ה' מגן אברהם' ללא התוספת 'אלוהינו מלך העולם', זאת משום שבאותו פרק זמן שהיה הקב"ה אלוהי-אברהם טרם נתפרסם שמו ברבים, ולא היה עדיין מלך העולם. בזה כמובן לא נאמר כי חל שינוי באלוהות, אלא שהשינוי חל בתודעתם של בני האדם, אשר בטרם זרח כוכבו של המאמין הראשון אברהם-אבינו, לא הכירו את אלוהים כי אם בבחינת 'אלוהי-השמים' בלבד, אולם מכאן ואילך הריהו 'אלוהי השמים ואלוהי הארץ'.

אנו הרי יודעים שהשם-יתברך אינו גוף, ולא יכול לחול בו שינוי בגלל בריאת העולם, ואנו גם מכירים את דברי הנביא האחרון האומר: "אני ה' לא שניתי" (מלאכי, ג), ואין צריך לומר שלא חל בו כל שינוי בגלל מפעלו של אברהם-אבינו. התארים כולם אינם מתיחסים כלל לשם-יתברך, אלא הם מתיחסים להכרת-ה' בתודעת ברואיו. אלוהותו של אלוהים ומלכותו אינן פונקציות אלא הן עניין של מהות. הן אינן מתגלמות דוקא באדונותו על העולם שברא, אלא אלוהותו היא בו עצמו. דבר זה אמור גם בנוסח המצוי בסידור-התפילה, השגור בפי כל יהודי המקיים מיצות תפילה ובו קוראים אנו: "אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא". לכאורה הדברים רחוקים מלהיות פילוסופיים, אולם יחד עם זאת אמור בהם דבר גדול מאוד, והשאלה היא: על מה מלך ה' בטרם כל יציר נברא? התשובה היא כאמור שהמלכות גלומה בו בעצמו, ולא בשום קשר פונקציונלי בינו לבין העולם. מציאות העולם היא אי-רלוונטית מבחינת אלוהותו של אלוהים, ולכן כל התארים החוזרים ונשנים במליצה המקראית, ובעיקר בברכות ובתפילה, כגון הביטויים המליציים 'אלוהי השמים', 'אלוהי הארץ', 'אדון עולם', 'מלך העולם' וכדומה, אינם מתיחסים כלל לשם-יתברך, אלא כאמור אך ורק להכרת ה' על-ידי ברואיו.

חכמת חיים

א. "כשאדם מפסיק לחפש את מה שהוא רוצה, בורא עולם שולח לו את מה שהוא צריך"

ב. "אלוהים לא דורש שתצליח, הוא רק מבקש שתנסה"

ג. "כשהשם לצדך, הכל אפשרי"

לעילוי נשמת אסתר (סטלה) בת שמחה

אמן